

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то Обикновено Народно Събрание.

XX ЗАСЪДАНИЕ ВЪ СЪББОТА 26 АПРИЛИЯ 1880 ГОД.

(Начало 1 часъ 20 минути подиръ пладнѣ подъ председателството на П. Р. Славейковъ).

(Квесторътъ раздава печатанитѣ законо-проекти за административното раздѣление на територията въ княжеството).

Предсѣд: (Звъни). Призовавамъ вниманието, на почитаемото Събрание върху списъка.

Секретарь Золотовъ: (Чете списъка). На 25 Апр. отсъстваха: Янко Цвѣтановъ, Митрополитъ Мелетий Софійскій, Стоичко Стояновъ, Лука Павловъ, Стоянъ Брънчевъ, Петръ Поповъ, Иванъ Драсовъ, Свещ. Григорий, П. Горбановъ, Стаменъ Христовъ, Цеко Вълчовъ, Атанасъ Каракашевъ, Мито Петровъ, Тодоръ Балабановъ, Димитръ Ивановъ, Иванъ Поповъ, Кънчо Ивановъ, Георги Поповъ, Даскалъ Тодоръ, Райчо Каролевъ, Анастасъ Кунчовъ, Д-ръ Антоновъ, Тодоръ Бурмовъ, Г. Геровъ, Азисъ Ефенди, Начовичъ, Т. Станчовъ, Еремий Гешевъ. Савва Ивановъ, Атанасъ Костовъ, А. Цановъ, Гано Черневъ, Димитръ Бърневъ, Михалаки Колони, Константинъ Стоиловъ.

Предсѣд: Отъ 171 депутати, 21 сж кассирани, 39 отсъствуватъ, а присѣдствували 111 д; дѣто ще каже има вишегласие и обявявамъ Събранието за отворено. Както знаятъ почитаемиѣ депутати, на дневния редъ има избиранieto на коммисия, за раз-

искване на представенитѣ вчера отъ министерството законо-проекти. Но, прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, отъ страна на цѣлото министерство, има да се донесе на този часъ, за одобрение отъ Народното Събрание, единъ проектъ за указъ.

М-ръ Цанковъ: (Отъ трибуната). Откакъ постѣпихми на министерския постъ, три въпроса най важни ни се прѣдставиха за разглеждане първи пхтъ, освѣнъ организацията на управлението, което и Народното Събрание слѣдова да разисква, имахми въпросътъ за глада. Истина, за този въпросъ всѣки день сме имали засѣдание, но, даде Богъ дѣждъ и ни помогна да се рѣши. Вторий въпросъ е за бѣженцитѣ мюсюлмани, наши съграждани, и за него всѣки день разискваме. Надѣемъ се обаче, че скоро ще удовлетвориимъ всичкитѣ нередовности, които сж станали ще ги поправимъ. 3-ий въпросъ е за разбойницитѣ, за които Народното Събрание много пхти е обърнало вниманието на министерството. За този въпросъ направихми много засѣдания и свѣдѣнията, които приехми, доведохъ ни до заключение, че трѣба да се земжтъ по извънредни мѣрки, отъ каквито и до сега продължаваме да зимаме. Вие помните твърдѣ добрѣ, че миналата 1879 г. по Юлия мѣсецъ,

правителството, на основание на § 47 от Конституцията, обяви нѣколко мѣста отъ Княжеството въ военно положение. За това станъ указъ, и зехъ се мѣрки за възстановление типината на страната. Отъ свѣденията, които имами, се вжда, че първата мѣхотия бѣше тая, че гражданскитѣ власти съ военнитѣ си нѣмаха точни опрѣдѣлени сношения, и отъ тѣхнитѣ неспоразумѣния разбойницитѣ можахъ да зематъ куражъ и тая година пакъ да се появятъ. Тая бѣше не най-малката причина. Втората причина бѣше, че лицата, на които бѣше дадена властъ, за да изпълнятъ всичкитѣ наредби, които е дало правителството, нѣмахъ достаточна властъ да наредятъ всичко добръ. За това, министерскій свѣтъ размисли, че трѣба да се даде работата въ рѣцѣтъ, на едно лице и да му се даде пълномощие не само отъ тука да управлява, но да иде на мѣстото и каквито мѣрки то намѣри за нужно да земе, да може да ги земе. Министерскій свѣтъ състави едно предложение къмъ Народното Сѣбрание и моли да го одобри. Слѣдъ удобрението му, ще се издаде княжески указъ, и така ще се тури въ дѣйствиe. Азъ ще ви прочетъ този проектъ:

1-о „На Военния Министръ Генералъ Ернота привременно се даватъ извънредни, сир. чрѣзвычайни, пълномощия, като му се подчиняватъ всичкитѣ военни и граждански власти въ ония окрузи, които, съ княжеския указъ, отъ 10. Юлиа м. 1879 г. подъ № 5, се обявихъ въ военно положение, и му се предоставя правото да прѣдава на военния сѣдъ жителитѣ, обвинявани въ работи, които иматъ отношения къмъ разбойничество.

2-ро На Военния Министръ се дава право да отстранява отъ длъжността имъ полицейскитѣ чиновници до окръжнитѣ началници включително, и да ги замѣстя съ други по свое благо усмотрѣние.

3-о Силата на циркуляра отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи отъ 16-ий Февруарий 1880 год. се отмѣнява.“ —

Защото съ тия мѣрки, които сж показани въ този циркуляръ не се постига цѣльта. Военния Министръ като отиде тамъ ще земе, споредъ нуждата, такива мѣрки, които му се видятъ за згодни: може да земе сжщитѣ мѣрки, които бѣхъ до сега зети, но може да земе и други. За това предлагамъ на Народното Сѣбрание да одобри това предложенье.

П. Станчовъ: Дѣйствително, че мѣркитѣ, които сж показахъ въ настоящето доложение отъ Министерския свѣтъ, ме зарадватъ много; защото мѣстата, въ които разбойницитѣ се явихъ, трѣба да привлечатъ вниманието на всички ни. Но въпросътъ понеже е отъ голѣма важность, то добръ ще бѣде Министерския Свѣтъ да се распореди щото, да се напечати този проектъ, а послѣ да ни се даде за

да можемъ да го пообмислимъ. За това, питамъ: дали сега да рѣшимъ проекта или по прѣди да ни се даде напечатанъ?

М-ръ Каравеловъ: Ние мислимъ, Сѣбрание то да го рѣши; но, ако иска, можемъ да го отпечатами. Но това предложение е толкова кратко, щото, ако два или три пѣти се прочете, пакъ може Народното Сѣбрание да го рѣши, и да го вотира: защото, другояче работата, ще се бави единъ и два дена, а министерството мисли, че колкото по скоро се свърши, толкова е по добръ.

Грѣнчаровъ: Въпросътъ не е да се отложи и да се печати, защо то не е толкова голѣма работа; стига само да се прочете още веднажъ, азъ неможахъ хубаво да разберъ втория членъ, за това, моля, да се прочете повторно.

Икономовъ: Азъ бихъ желалъ да се не отлага, но да ни обяви министерството: счита ли това за нужно, да се неотложи? И въ такъвъ случай нѣма нужда да се печати, но да пристѣпимъ къмъ рѣшение.

Мин. Цанковъ: Азъ мисля, че не трѣба обявление отъ министерството да ли е нужно и не изобѣжно. Защо то, срува ми се, че мнозина отъ депутатитѣ иматъ тѣзи извѣстия и че, разбойницитѣ отъ денъ на денъ се умножаватъ, колкото повече гората се развива. Отъ това се вижда, че това е неизбежно. Не е голѣма работа и може да се рѣши, безъ да чеками печатание. Този въпросъ се разисква толкова пѣти вече въ Народно Сѣбранието.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Народно Сѣбрание да се прочете още веднажъ? (Желаетъ),

(Секретаръ Золотовъ: Четете). Има ли нѣкой да направи нѣкоя бѣлѣжка. (Гласове; Сега членъ по членъ да се четете).

Мин. Каравеловъ: Тука именно помня, че въ нашата Конституция има 73 и 74 чл. (Четете ги); но въ сжщето врѣме има чл. 76. който показва, че ония първи параграфи могатъ да се спрѣтъ по княжески указъ, но че за това рѣшава Народно Сѣбрание. Сега има Н. Сѣбрание и за това то може да рѣшава този въпросъ. Работата иде за тия два члена въ Конституцията.

(Секретаръ Золотовъ: Четете членъ 1-й).

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да говори нѣщо върху този членъ?

Храновъ: Като се дава на Военния Министръ такова чрѣзвычайно пълномощие за прекратяването на разбойничеството, то азъ искамъ да зная: какъ ще прави своето распорѣждане Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ дѣла; дали чрѣзъ военния Министръ? И можели Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ дѣла да се распореди направо за своитѣ дѣла чрѣзъ окръжния началникъ.

Мин. Тишевъ: Всичкиѣ разпорежданиа по администрацията ще ставатъ чрѣзъ окружни началникѣ; но всичко, което се отнася за преслѣдваніе на разбойницитеѣ, ще става отъ страна на Военния Министръ така щото окружнитѣ началници ще бждѣтъ длъжни да изпълняватъ това, което се нареди отъ министерството на Вхтрѣшнитѣ дѣла и ще бждѣтъ непосредственно зависящи отъ Военния Министръ. Така е разбралъ това Министерскитѣ Съвѣтъ.

П. Станчовъ: 47 и 48 членъ на Конституцията казва, че такива распорѣжданиа, и извънредни наредби се представляватъ за одобрение на Народното Сѣбрание. Азъ разбирамъ, че Военния Министръ съ пълномощіето, което му се дава, се включава отъ тѣзи права, които се права на Министра на Вхтрѣшнитѣ Работи. За това ми се види много да е далено, дѣто да има такова пълновластие, щото чиновници, именно началникитѣ да се отчисляватъ отъ него. (Гласове: Това е въ втория членъ). Тогава си задрѣждавамъ правото, когато се разисква този членъ да говоря за това.

Предсѣдателъ: Кой има да говори още нѣщо върху първия членъ?

Пановъ: Нѣколко думи искамъ да кажа върху думата „приврѣменно“, защото за мене не е опредѣлена думата, „приврѣменно“, Трѣбало би да се каже до усмиреніето на страната, защото това „приврѣменно“ не е опредѣлено.

Мин. Цанковъ: Ако се каже до усмирение на страната, то никой не може да го знае до кога ще бжде, защото знаете, че разбойничеството въ Турция е съществувало отъ стари години. Това е едно хроническо нѣщо. За това ние не можемъ да знаемъ и да опредѣляваме, до кога ще се искорени. Разбойничеството зависи отъ възпитанието на народа и отъ начина на управленіето. Такива нѣща немогѣтъ лесно да се искоренятъ. Подиръ година или двѣ години можемъ да кажемъ, че страната е вече утихнала, и тогази може този указъ да се унищожи. Знаете, че не само въ Турция, но и въ други държави, доста врѣме се е минавало, до дѣ да искоренятъ разбойничеството. Отиваніето на Военния Министръ не значи, че той ще бжде постоянно тамъ. Защото въ сжщото врѣме е и Министръ на войната. Подиръ 10 или 15 денье, когато ще бжде далъ своитѣ наредби, пакъ ще си дойде. Работата е, че Народното Сѣбрание трѣба да рѣши, да се даде властъ на правителството за да земе такива мѣрки, каквито знае. Защото, това пълномощіе може да се даде днесъ на Военния Министръ, а утрѣ може да се даде на Министра на Вхтрѣшнитѣ работи или на другъ нѣкой министръ или даже на друго нѣкое лице.

Предсѣдателъ: Азъ мисля, че това е дѣло на филологията да опредѣли „приврѣменно“ или не.

Самсаровъ: Предлага се да се дадѣтъ пълномощія извънредни на Военния Министръ и други по обширни права за страната, обявена въ военно положение. Но добръ би било да се обяснятъ правата, и тия извънредни пълномощія, които се даватъ на Военния Министръ; защото въ проекта нищо не се казва. 76 членъ опредѣлява обстоятелствата, кога трѣба да се зематъ такива мѣрки.

Предсѣдателъ: Г-нъ предговорившии има право; но трѣба да си припомни и телеграммитѣ, които получихми и четохми тука въ Народното Сѣбрание. Въ тѣхъ сж доста ясно изложени причинитѣ.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че причинитѣ тука да не се обясняватъ, защото сж твърдѣ ясни. Не единъ телеграмъ, не едно писмо сж били, въ които се оплакватъ жителитѣ отъ разбойничеството. Ние колко пкти изражавахми въ Народното Сѣбрание жалание да се зематъ по-добри мѣрки за да се умри стрѣцата.

Стамбуловъ: Да се искатъ тука причини, значи, да се откажемъ отъ онава, което писахми въ отговоръ на тронната рѣчь. Ние сами молихми Правителството да земе мѣрки, за да се прекрати разбойничеството. Сега се предлагатъ тѣзи мѣрки; а дали ще да се постигне резултата, ще видимъ. Причинитѣ да не се поменуватъ, защото ги знаемъ отъ понапрѣдъ, и въ тронната рѣчь за тѣхъ се споменуваше. За това мисля, че тѣзи мѣрки могѣтъ да се приематъ. Щомъ Министерството е намѣрило, че по този начинъ може по скоро да се прекрати злото и като изпълнителната властъ ги е намѣрила за добри, предлага ги на одобрѣние; нѣмами друго да правими освѣнтъ да ги одобримъ. Другъ нѣкой начинъ по добръ има ли. Вѣрвамъ че нѣма. Заради това желая да се приеме.

Самсаровъ: Понеже се разясни това и въ протоколътъ се споменуватъ и обстоятелствата, защото сж зети тѣзи мѣрки, то азъ не настоявамъ на своето предложение.

Предсѣд.: Има ли още нѣкой да говори върху това предложение? (Нѣма). Приема ли Народното Сѣбрание тази първа точка за достаточна по своя отдѣленъ характеръ въ отношение за искоренение на разбойничеството? (Приема). Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дига).

Секр. Золотовъ: (Чете членъ 2).

П. Станчовъ: Азъ искамъ да обърнѣ внимание на това, да ли се дава такова право на Военния Министръ да располага съ отчисленіето и зачисленіето на гражданскитѣ чиновници; и питамъ: дали нѣма да произлѣзатъ отъ това такива нередовности, които да заплетѣтъ административния ходъ на работитѣ? Защото имамъ примѣри, че Министрътъ на Вхтрѣшн. Дѣла правяше распорѣжданиа за изкоренение на разбойничеството; а отъ друга страна, Воен-

нитъ Министръ правеше чръзъ начальника на отделе-
нието въ Шуменъ съвсѣмъ други распорѣждания;
така щото администрацията правеше распорѣждания
на основание на предписанията на началството, ко-
гато, отъ друга страна, началницѣтъ отъ Военото
вѣдомство правяха съвсѣмъ друго. Да ли нѣма за
напредъ да се случи такова нѣщо, щото Министрътъ
на Вътрѣшнитѣ работи да прави нѣкои распорѣж-
дания и отъ друга страна Министрътъ на Войната, на
кого се даде пълномощие относително работитѣ на
разбойничеството, да ли му се дава и право да се
мѣси по административнитѣ работи? Това е много
затруднително и сплетено. За това, желалъ бихъ да
се опредѣли по ясно, и не бихъ желалъ да му се
дава право да отчислява самъ чиновницѣтъ, но да
ги представлява на отчисление.

Мин. Каравеловъ: Тамъ е казано отстра-
нение, а не отчисление. Работата иде главно за тия,
които сѣ началници на полицията, защото военни
тѣ лица и полицията преслѣдватъ разбойницѣтъ. За
това нѣма никакви заплитания между администра-
цията и военната властъ, напро-тъ въ работата ще бѣде
по добра.

Стамбуловъ: Това искамъ да кажжъ, че тази
мѣрка е твърдѣ добра, и трѣба да се приеме, защото
има окръжни началници, които покровителствуватъ раз-
бойницѣтъ и имъ показватъ съдѣйствие, като Юрданчо
Ефенди въ Шуменъ и намъ е чудно, защо тѣзи хора се дър-
жатъ на тѣзи мѣста, хора, които съчувствуватъ на тур-
цитѣ? (Гласове: Напредъ!) Предметъ е това; тука
се защищаватъ мѣрки, които се предлагатъ и правител-
ството иска най гармонично и енергично да става
усмирението. Не само да отстранява, но и да отчи-
слюва такви хора, били началници, били запити.
Дѣйствително нѣщо е, че ставатъ неспоразумѣния,
както заблѣжи г-нъ Станчовъ, но трѣба да се земе
въ внимание, толкова повече, че е явно, какъ на-
чалницѣтъ, които не даватъ слѣдствия на приказани-
та, които имъ сѣ дадени, трѣба да се отстранятъ,
а колкото за финансовитѣ работи, тѣ пакъ ще си
вървятъ по своя пѣтъ. Това е просто и ясно и нѣма
какво да се разисква.

Мин. Цанковъ: Преди мене нѣколко лица
говориха и отговориха на г-на Станчова; а той самъ
пакъ каза, че Министрътъ на Вътрѣшнитѣ дѣла пра-
вилъ други распорѣждания и Министерството на Вой-
ната пакъ други, относително до разбойницѣтъ, т.
е. за сѣкия предметъ. Именно това е причината,
дѣто немогѣтъ да се разчистѣтъ разбойницѣтъ и дѣ-
то зеха куражъ, защото има неспоразумѣния меж-
ду властитѣ. Ние разсѣдиха за това, че трѣба да
дадемъ въ една ръка властѣта, защото, щомъ е въ
двѣ ръцѣ, не може да се върши работата. Сега единъ
чиновникъ не може да се отчисли отъ службата, освѣнъ

за едно голѣмо прѣстѣпление, но отъ Военниятъ Ми-
нистръ за една малка работа просто може да се от-
числи; това значи туй предложение.

Тодоровъ: Съ пълномощието, дадено на Ми-
нистра на Войната, да може да отстранява чинов-
ници, дава му се властъ да може по енергично да
дѣйствува; така щото всичката страна да бѣде подъ
негова властъ; но при всичко пакъ трѣба да бѣдемъ
внимателни, даже противорѣчимъ на Конституцията,
и то именно на 163 чл. За това мисля, по добръ
би било да се каже не мѣсто да „отстранява“, да
„представя за отчисление“.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че за да
стане законно, трѣба да се подпише отъ Княза и
Князьтъ може да делегира своитѣ права. Князьтъ ще
санкционира постановлението на Н. Събрание, така
щото и той нѣма да се лишава съ това отъ своитѣ
права, и Конституцията пакъ си е Конституция.

П. Станчовъ: Азъ ще покажжъ само примѣръ
по въпроса и нѣма друго да говоря. Министрътъ
на Вътрѣшнитѣ работи направя своитѣ распорѣж-
дания да се съберѣтъ свѣдения по окръжитѣ. Окрѣж-
нитѣ Началници се распорѣждатъ чръзъ полицията,
последната, за да събере тѣзи свѣдѣния, праща по-
лицейскитѣ по окръга. Началникътъ на войната, по
заповѣдъ на своя министръ, срѣща въ едно село жандар-
митѣ, и, на основание на туй, че той заповѣдва на
полицията, ще имъ каже: Вие нѣма да вършите тия
работи, но ще правите това и това. Сега, окръж-
ното административно управление се туря въ лошо поло-
жение: Отъ една страна, Министрътъ на Вътрѣшнитѣ
работи ще пише немедленно да се извърши тази ра-
бота, а министрътъ на войната нѣма да го слуша.
Въ този случай, какъ ще прави административната
властъ?

Д-ръ Молловъ: Чиними се, че ние се отдалечаваме
отъ прѣдмета си. Ние гласоподавахме за първия членъ
и втория само е слѣдствие на първия. Щомъ прие-
мемъ първия, нѣма друго, освѣнъ да приемемъ и вто-
рия. Защото, щомъ се дава на единъ чиновникъ
такава голѣма властъ, какъ може той да я приспо-
соби, ако му се не подчиняватъ чиновницѣтъ? За
това, казвамъ, ако приемемъ първия членъ, то трѣба
да приемемъ и втория, и то безъ разискване, защото
нѣма за какво да разясняваме още повече работата,
ако той нѣма право да отчислява, ни да отстранява
чиновницѣтъ, то се разумѣва, че ще се отнесе до
Министерството, а оно до Княза за отчисление. За това
за да може да изпълни своето пълномощие по-добръ
и по-бързо Военный Министръ, то и втория членъ трѣ-
ба да се приеме, както си е.

Стамбуловъ: За да се успокоятъ ония, кои-
то мислѣтъ, че съ това рѣшение се прави нѣщо про-
тивъ-конституционно, нека прочетѣтъ 149 чл. отъ

Конституцията. (Чете го), а споредъ 163 чл. князътъ има право да назначава и отчислява чиновниците. Ние имамъ русско управление и отъ него се учимъ, какъ да се управлява сега. Тогава и висшите началници въ министерството назначаваха чиновници. Така и сега и на Военния Министръ се дава това право, да назначава едни и други да премахва. Азъ не зная, какви свѣдѣния ще търси окръжниятъ началникъ въ тия мѣста, дѣто има разбойници и злочестини. Ако има разбойници, жандармитъ ще бѣжтъ. За това въ тѣзи мѣста трѣба да се съединятъ военното и административното управление, и тъй да се унищожи разбойничеството.

Икономовъ: За единъ малкъ въпросъ искамъ да питамъ. Споредъ предложението, че Военния Министръ може да отпѣни окръж. началници, мислятъ се сегашнитъ ли окръжни началници, или ония по новия законъ, за които законопроектъ сѣ представи отъ Министерството?

М-ръ Тишевъ: Министерский Свѣтъ разбира именно днешнитъ окръжни началници, защото законопроектъ, който се представи, не е още приетъ и не може да се каже, че непременно ще се приеме. Когато се приеме, тогава може, въ съображение съ него, да се представи правото на Военния Министръ и за тия окръж. началници, или да се ограничи Министерский Свѣтъ.

П. Станчовъ: Азъ обръщамъ на това внимание, че трѣба по добръ да се опредѣли както правото, което се дава на Военния Министръ въ това отношение за потушението на разбойниците, така и правото на администрацията. Само за това, да бждатъ въ по-добра гармония въ потушението на разбойниците. Примѣрътъ, който приведохъ, е фактъ. Има и други примѣри; за туй, привличамъ вниманието на Събранието отъ своя страна, да се опредѣли по добръ обязаността на едната и другата страна. На това обръщамъ внимание, а съ другото съмъ съгласенъ.

Т. Икономовъ: Азъ съмъ съгласенъ, да се земжтъ мѣрки и да се даде край на тия безпокойствия; но желая да се забѣлѣжи въ протокола, че ще се въ свое врѣме размисли дали да се простре пълномощието, или да се отпѣни за окръж. началници, които ще станатъ по новия законопроектъ.

Мин. Цанковъ: Искамъ да отговоря нѣколко думи на Г-на Станчова. Когато се каже, че полицията влиза подъ вѣдомството на Военния Министръ, то значи, че въ ония околии, които управлява полицията, ще се зематъ заповѣди отъ Военния Министръ. Ако на окръж. началникъ трѣбать свѣдѣния, той трѣба да се споразумѣ съ военното начальство; а, ако иска да проводи нѣкъдѣ стражари, то той пакъ трѣба да се обърне къмъ военното началь-

ство; защото полицията е подъ властта на Военния Министръ. По този начинъ става твърдѣ лесно споразумѣние.

Д-ръ Молловъ: Искамъ да кажа на Г-на Станчова колкото за хармонията, че за това се дава на Военния Министръ това пълномощие и тази власть, за да бжде хармонично управление. (Гласове: Исчерпанъ.)

Предсѣд.: Приема ли Н. Събрание членъ втори, както си е?

(Гласове: Да се прочете.)

Секр. Златовъ: (Чете вторий членъ.)

(Приема се)

(Златовъ чете 3-ий чл.) (Приемасе.)

Предсѣд.: Приема ли Н. Събрание цялото Министерско предложение? (Приема.)

На дневний редъ имамъ, да размислимъ за избиранieto на комисия за да разгледа внесенитъ законо-проекти, пораспредѣлението територията на нашето Княжество. Има ли нѣкой да говори, или да пристѣпимъ право къмъ избора?

Храновъ: Азъ мисля, че не трѣба много да се бавимъ, но да пристѣпимъ да избирами. Изборътъ, предлагамъ, да стане по явно гласуване.

Пр. Мелетий: Най-сѣтне да бжде по явно гласуване, но да се избержтъ лица, които сж опитни въ управлението и да знаятъ страната.

Предсѣд.: Ще пооставимъ за малко врѣме този въпросъ, и ще изслушамъ Г. М-ра на Правосъдието, който ще отговори на внесената интерпелация върху обиднитъ думи на вѣстникъ „Витоша“ противъ Н. Събрание.

М-ръ на Правосъдието: Отъ приложения в. „Витоша“, № 15 който казва: че кой е кривъ на Народа, като си е избралъ за представители вѣлци и гарги, и отъ приложеното върху въпроса отношение на Н. Събрание, проведено на 25 Априлия отъ предсѣдателя на Н. Събрание, подъ № 20, до мене, разумѣхъ, че Н. С. се счита оскърбено. Отъ своя страна има да съобща, че ще дамъ на това дѣло законний пѣтъ; и тъй, съдебнимъ порядкомъ, да се търси удовлетворение. Считаю, за нужно да Ви явя че за това престѣпление съществува въ наказателний законъ. § 112; защото, другъ който да защити честта и достоинството на Н. С. нѣмами. За това, ще дамъ на туй дѣло законний пѣтъ въ надлежното съдилище.

Тодоровъ: Тѣй като у насъ печатътъ е свободенъ и закони за печата нѣма, то имамъ честъ, на основание на 107 чл. отъ Конституцията да попитамъ Министра на Правосъдието: на какво основание и на кой членъ отъ закона се основава, като предава в. „Витоша“ на съдъ? Конституцията казва, че не може никому да се наложи наказание, което не е установено отъ законитъ, които сж предвидени отъ

Конституцията. Следователно, като у насъ е печатътъ свободенъ, то азъ бихъ пожелалъ да ми се отговори, на кой членъ отъ Конституцията, той предава в. „Витоша“ на съдъ?

Михайловский: Законътъ, които дѣйствуватъ днесъ въ Княжеството сж закони отъ Турската Империя и до дѣ не се отмѣнятъ тия закони, ще имжтъ всичката сила. Конституцията казва, че печатътъ е свободенъ: свободенъ, сир. че не трѣба да се търси позволение и че нѣма цензура; но оскърбление не само презъ печата, но въобще и всѣкакви оскърбления се наказватъ, както може да накаже съдътъ и други такива оскърбления, произведени чрезъ печата. Додѣто не се направятъ нови закони, ще се считжтъ тур. закони, като дѣйствующи, освѣтъ онѣзи, които сж противни на чловѣчеството, на моралността и проч. тѣ се исклучаватъ отъ закона.

М-ръ Стояновъ: Въ отговоръ на г-на Тодорова, имамъ да заява, че печатътъ, най сѣтне, у насъ е свободенъ и ще стане, както знаемъ, за него особенъ законъ, който ще опредѣля престѣпленията, извършвани чрезъ печата. Додѣ не стане това, въ дѣйствие е наказ. законъ. За всѣко престѣпление каквото да е било, този зак. е обязателенъ въ границата на Конституцията. Следователно, всички разпорѣждения, които останаха отъ предишното управление, и които противорѣжтъ на духа на Конституцията, тѣ нѣмжтъ сила. Повторно казвамъ, че всичкитъ, закони, които не противорѣжтъ на Конституцията, самия наказ. законъ, както и всички други закони, които сж приети отъ прѣшното управление и на които е дало сила бившето управление на Императорскій Россійскій Коммиссаръ, нѣмжтъ сила само тамъ, дѣто противорѣжтъ на Конституцията. Тука е работата за наказание, което може да бѣде признано за едно престѣпление, но може и да не бѣде, защото съдилището може да припознае, че това не е престѣпление, или рѣшението на първото съдилище може да се отмѣни отъ другото. Предаване на съдъ нѣма още да каже, че това е наказание на човѣкъ.

Стамбуловъ: Г. Тодоровъ чете члена отъ Конституцията и пита: по кой законъ може да се съди в. „Витоша“. Да прочете и 81 чл. на Конституцията и ще види по кой законъ ще се съди. У насъ сѣществва законъ за клевети и може да се съди човѣкъ и да се накаже за тѣхъ. Тука нѣма никое противорѣчие, но е толкозъ просто и съвсѣмъ опрѣдѣлено.

Министръ Стояновъ: Само една поправка. Искамъ да кажъ на предговорившия, защото той кажа, че това престѣпление е предвидено въ закона. Този въпросъ азъ не можъ да го рѣшж окончателно, а можъ само да мисля, че е предвидено отъ закона. Съдилището ще рѣшава окончателно да ли е предвидено или не.

Пр. Климентъ: Споредъ мене, г-да, трѣба да ся съжелява, че Н. Събрание е приело да иска да се предава единъ вѣстникъ на съдъ, за нѣкакви оскърбителни думи. Н. Събрание е тѣй високо и отъ друга страна нашето вѣстникарство така се е унизило, щото си позволява да псува сѣкиго и азъ мисля, че е срамотно Нар. Събрание да се счита наскърбено отъ едни улични псувания и за това лошо направи Н. Събрание, дѣто иска да предава на съдъ вѣстника, който искавалъ такива псувни. Ако бѣше за осжждане на вѣстници, то може не само „Витоша“, но и много други вѣстници да се дадатъ подъ съдъ. Тѣй и „Цѣлокупната България“ не престана да псува прѣзъ цѣла година и непрестава да псува и до днесъ. Азъ разбирамъ да се критикува едно дѣло, но разумно; и тогава, ако се намѣри оскърбенъ нѣкой, да иска удовлетворение. Но, че ме срѣща нѣкой на нхтя и ме псува, и азъ да му искамъ удовлетворение, то е за мене унижение, унижение е и за Н. Събрание да иска наказанието за едни такива псувни, както ги чете г-нъ Мръ. Повторно казвамъ: народътъ е избралъ представители, а не гарги и вълци, както се чете тамъ. Азъ не се считамъ нито за вѣлкъ нито за гарга, а който се считж за такъвъ, той може частно да предава на съдъ, когото иска.

Стамбуловъ: Подиръ рѣшението, което прие Събранието, краснорѣчието на г-нъ Климента бѣше излишно, толкозъ повече, че на никое Събрание не може да се отнеме правото, да ся отнася за каквато и да била работа до Министритъ. Ние имаме свободенъ печатъ. Той може да направи грѣшки даже и пристѣпления; но при сичко това, прави тоже голѣми заслуги на народа; така щото, ако чловѣкъ сравни добритъ работи, които принася, съ злитъ, то излѣзва както 100 : 1. Ако и да знаемъ, че свободата на печата е първото условие, за да не ставатъ злоупотѣбления и да върви добръ Управлението на страната, но пакъ трѣба да се преслѣдватъ престѣпленията и погрѣшкитъ, които той направи, за да се получи противното. Защото оскърбление на такова учрѣждение, каквото е Нар. Събрание, което има прѣрогатииви подобни на тия, които има и Князьтъ, е нѣщо, което като остане ненаказано, ще има твърдѣ лоши послѣствия. Ако се наричатъ депутатитъ „гарги и вълци“, то не се знае за кои депутати е мислилъ редакторътъ. Може да е мислилъ за нѣкои и други, но не може никой да се счита, че е исклученъ. Зарадъ туй, Нар. Събрание трѣба да поиска удовлетворение затова нѣщо, па ако има свобода на печата, то се радва на свободата на печата, защото само тогава може свободата на народа да бѣде яка. Но при сичко това, престѣпленията трѣба да се наказватъ.

Искамъ да попитамъ какъ ще се постъпи тогазъ, ако нѣкой напр. нападне честта на Княза? Той не ли ще се пресѣдва? А Конституцията дава право на Събранието да застъпа цѣлий народъ и да стои по-горѣ отъ всичкитѣ учрѣждения на държавата, и, споредъ това, както прави Събранието, така и ще му съчувствува народътъ. Отъ тази точка на зрѣние, че Събрание е дало подъ сѣдъ „Витоша“, не е направило унижение. Представете си, че разбойници нападнатъ на единъ чловѣкъ; той чловѣкъ може да бѣде честенъ, они го ограбятъ и съсипватъ; може ли той да ся задоволи, ако каже къмъ тѣхъ: азъ Ви призирамъ? Но тия хора т. е. разбойникитѣ, трѣба да се накажатъ. Подобни на тия разбойници сж ония хора, които сж породили клевети противъ Нар. Събрание. Може би, че редакторътъ на „Витоша“ не е виноватъ, но ще изложи на лице оногова, който е писалъ. Може би да е писалъ нѣкой, който е управлявалъ напредъ страната. По тази причина, пресѣдването ще докара полза, а никаква врѣда. Освѣнъ това, и първото Събрание като не може да поиска удовлетворение за много клевети отъ сжщата газета, мисля, че Министрѣтъ на Правосѣдието нѣма да направи зло, ако земе въ внимание тия клевети, съ които се клевети цѣлий народъ, като се е казало въ сжщата газета, че има депутати, които сж се обѣщавали на народа че не щело да се даватъ даяждия и т. нат. Затова, молимъ Министра на Правосѣдието да се поиска при предаването подъ сѣдъ на В. „Витоша“ още смѣтка отъ сжщата газета за отъ миналата година, за да се види, кои сж направили клеветитѣ върху първото Нар. Събрание, защото престѣпленията можатъ въсѣки пътъ да се накажатъ.

Министрѣ Стояновъ: Зехъ думата за да се споразумѣемъ за единъ важенъ въпросъ, който се появи не само днесъ, но и по напредъ, и може би и въ бѣдѣще да става на дневенъ редъ, за да се знае какъ е работата. Първо, всички сми съгласни, че Нар. Събрание не може да предава подъ сѣдъ нито частни хора нито чиновници, освѣнъ Министрѣтъ по извѣстенъ редъ. Това е едно. Второ, въпросътъ е тука за едно оскърбление, което Нар. Събрание почувствува и се счита обидено, вслѣдствие на заблѣжкитѣ, които се намиратъ въ вѣстникъ „Витоша“ отъ 12 Апр. Колкото за всичкитѣ други въпроси, азъ мисля, че не е нужно сега да се турятъ на разискване. Трето, съобщението на Нар. Събрание азъ приемамъ въ такъвъ смисълъ и мисля, че е съобщено въ такъвъ смисълъ, т. е. то заявява, че се счита оскърбено и желая да направи онова, щото трѣба да стане. Азъ имамъ да съобщѣ, що ще направя. Понеже Нар. Събрание счита за обида онова, що се намира въ касателния членъ, азъ виждамъ

за възможно да съобща престѣпното дѣяние на в. „Витоша“ на надлежния сѣдъ, като му кажѣ, че това се предвижда отъ 112 чл. на наказателния законъ; а Сѣдѣтъ ще върни работа безъ да се мѣспмъ ние.

Тодоровъ: Мнозина говорихъ, най напредъ говори Г-нѣ Мин. на Правосѣдието, който каза, че като нѣмами законъ за печата, ще се ръководимъ по сѣществующитѣ закони. Азъ разбирамъ, че можемъ да се ръководимъ по сѣществующитѣ закони, които сж съобразни съ духътъ на Конституцията; но въпросътъ е: може ли да се приспособи единъ законъ отъ една държава монархическа, отъ една държава деспотическа, въ една държава Конституционна и свободна? Може ли да се приспособи единъ законъ на една държава, на която печатътъ не е свободенъ, въ една държава, на която печатътъ е свободенъ? Не е ли то противно на духътъ на Конституцията? За да се познае какъ става и каква сила има законътъ въ Конституцията, твърдѣ ясно е казано и нѣма нищо друго, освѣнъ да го прочетемъ. Азъ моля г-да депутатитѣ да обрѣнѣтъ сериозно внимание върху Конституцията, прѣди да се произнесѣтъ окончателно, защото тука намъ предлежи една важна работа; тука е работата за свободата на печата. Какъ става законъ?

Параграфъ 43 говори (чете:) „Българското Княжество се управлява точно споредъ законитѣ, които се издаватъ и обнародватъ по начина, който е показанъ въ Конституцията.“ Слѣдователно, Българското Княжество се управлява точно споредъ законитѣ, а не по прѣдположения така или иначе. (Чете членъ 44.) „Ни енинъ законъ не може да се издаде, допълни и отмѣни, додѣ той по напредъ не се обсѣди и приеме отъ Нар. Събрание, което има право така сжщо и да тѣлкука неговий истинний смисълъ.“ Слѣдователно, за да стане законъ трѣба да се приеме отъ Нар. Събрание и утвърди отъ Княза. Нѣ никой нѣма право да измѣнява истинский неговъ смисълъ.

Предсѣдателъ: (Прѣкъсва го.) Азъ считамъ за нужно да припомня, че на това отговори г-нѣ Михайловски и работата е свършена. Земамъ Ви думата, защото се отстраняватъ отъ предмета.

Тодоровъ: Азъ желая да говоря, защото още не съмъ свършилъ.

Предсѣдателъ: Земамъ Ви думата!

Тодоровъ: Неможете да ми земете думата! (Голѣмъ шумъ).

Предсѣдателъ: Азъ ти зирамъ думата! (Гласове: Въпросътъ е рѣшенъ. Голѣмъ шумъ).

Тодоровъ: Азъ тука четѣ параграфътъ на Конституцията, за която съмъ се клѣлъ. Азъ искамъ да чакате да прочетѣ законътъ. (Гласове: свършено е. Други гласове: не е свършено. Мнозина гово-

рятъ; Голѣмъ шумъ).

Предсѣдатель: Желаетъ ли Народ. Събрание да продължава ораторътъ? (не жалае)

Тодоровъ: Никой нѣма право.

П. Станчевъ: (Прѣкъсва го.) Ви сте длъжни да сѣднете! Предсѣдателятъ вече Ви забѣлѣжи, трѣба да се покорявате на правилника; ако не Ви харесва, ето вратата! Нѣма да Ви слушам. (Шумъ голѣмъ.)

Предсѣдатель: (Звъни.) Вие искате да представите, че нашата държава нѣма никакъвъ законъ, по който да се управлява. На това вече се отговори и Вие трѣба да престанете.

Тодоровъ: Искамъ да . . . (Голѣмъ шумъ.)

Предсѣдатель: (Звъни.) Гласове: Искерпано е! искерпано е!

Предсѣдат. Желаетъ ли Народ. Събрание да се говори още върху това? (Гласове: Искерпано е, искерпано е.)

Епископъ Климентъ: За обяснение имамъ да кажа нѣколко думи. (Гласове: Искерпано е) Не е върху този прѣдметъ. — Азъ ще говоря за правата на депутатитѣ. Г-нъ Станчевъ каза на г-на Тодорова слѣдующата забѣлѣжка: „Вамъ ви се направи вече три пѣти забѣлѣжка отъ Предсѣдателя; ако не ви се харесва, ето ви вратата“ кой правилникъ, г-да, казва, че единъ частенъ депутатъ може да стане и да каже на другъ депутатъ: „заповѣдайте вѣнъ“ и Предсѣдателятъ му ненаправи никаква забѣлѣжка.

Стамбуловъ: Въ правилникътъ, дѣто се говори върху правата на депутатитѣ, казано е, като ние всички счетовъ да предвиждаме такъвизъ случаи, по кой начинъ има да се разискватъ въпроситѣ въ Народ. Събрание. Тамъ е казано, че предсѣдателя има право да напомня на говорящия, да не се отдалечава отъ предмета и като пакъ се върща има право да му отнеме думата. Дѣлото е рѣшено веднажъ, за това трѣбало би и на Преосвященный Климентъ да му се отнеме думата, като направи на предговорившия забѣлѣжки, на които нѣма право. Азъ пакъ повтарямъ, че два пѣти се каза на говорящия да не се отдалечава отъ предмета, и ако му се допусне това, тогазъ не ще има никакъвъ редъ въ Събранието, тогазъ може единъ да стане и ако има добри гръди да искава своитѣ желания нѣколко дена и ние се да го слушаме!

Азъ мисля, че това не може да бѣде. Г-нъ Тодоровъ можеше още отъ първо да се обърне къмъ Събранието и да каже: Предсѣдателятъ ми отнема думата; нека рѣши Народ. Събрание, мож ли да говоря нататкъ? Тогазъ би билъ другъ въпросъ. Но той това не направи. И тѣй трѣба да се покорява на 16 членъ на правилника, който дава право на Прѣдсѣдателя да отнема думата. Сѣки депутатъ трѣ-

ба да се покорява. За това, да не се връщаме да говоримъ върху свършена работа, а трѣба да дохождаме редовно въ засѣданията, за да не подигваме въпроси, които сж вече рѣшени.

Тодоровъ: Искамъ да отговоря. (шумъ.)

Предсѣдат. Добръ.

Тодоровъ: Менѣ ми се чини, че личности не нападахъ, нито пакъ се отдалечихъ отъ предмета. Г-нъ Стамбуловъ каза, че въпросътъ е вече рѣшенъ; но до колкото азъ зная, като се появи интерпелацията отъ г-на Сукнарова, г-нъ Предсѣдатель попита Народ. Събрание: да ли желаетъ да се произнесе сега върху нея или по подиръ като г-нъ Министръ ще говори. Тогазъ бѣше рѣшено, че по интерпелацията ще говоримъ. Не зная защо ми отнемате думата. Азъ съмъ твърдѣ наскърбенъ отъ това и считамъ това противно на правилника да ми отнемате думата, когато говоря за Конституция, като ми недаватъ думата ще млъкна.

Предсѣдат. Азъ пакъ ви забѣлѣжвамъ, че ви неговорите по прѣдмета, и казахте думи доказителни за цѣлата държава, че тя не се управлява по закони.

Тодоровъ: Вие не почакахте да дойдъ до заключение.

Предсѣдат. Счита ли Народ. Събрание че въпросътъ е искерпанъ? (Гласове: Искерпанъ е!) На дневний редъ е избирането на комисията.

Храновъ: Азъ предлагамъ да се избере по явно вишегласие. Желая да се попита Народ. Събрание, приема ли това?

Предсѣдат. Азъ ще попитамъ по напредъ Народ. Събрание, да опредѣли, колко лица счита за нужно да се избератъ.

Грънчаровъ: Менѣ се чини, че понеже тая работа е отъ голѣма важность, то трѣба да се зема хора отъ всѣка една губерния и че трѣба да се избератъ по много души, именно, предлагамъ 16 т. е. отъ 5 губернии, отъ сѣка губерния по 3 души и единъ връхнинъ.

Предсѣдат. Приема ли се предложението на г-на Грънчарова? (Приема се). Който го не приема да си дигне ръката. (Никой не дигна). Сега какъ ще стане гласоподаването: явно или тайно? (Гласове: Явно.)

Прѣдлагамъ на 5 минути распускъ на Събранието да се приготви за това.

(Послѣ распусаа.)

Предсѣдат. При рѣшението, което се прие да стане изборътъ по явно гласоподавание за да се избѣгне бавението, остава да попитаме Народ. Събрание да се произнесе, за да неставатъ разни предложения, а несъобразни съ цѣлта, да се свърши по скоро този въпросъ, какъ желаетъ Народ. Събрание, само ли да предлага депутатитѣ за членове или да се възложи това на бюрото?

Грънчаровъ: Мисля да се възложи на бюрото, и Народ. Събрание да се произнесе, приема ли или не.

Митроп. Мелетий: Ние всички истина сме избрали отъ цѣла държава, но има много важни предложения отъ различни губернии; за това трѣба да има лица, които познаватъ мѣстата, ако се представляватъ членове за комисия, трѣба да се обърне на това внимание. Азъ не знамъ, да ли бюрото по близо знае всичкитѣ лица?

Д-ръ Молловъ: Именно за това, да се избератъ лица, които сж отъ разни губернии и отъ разни мѣста, трѣба да се възложи на Предсѣдателя, който познава депутатитѣ.

Предсѣдатель: За избѣгване на разногласие може да се приеме това: Приема ли Народното Събрание бюрото да предложи тѣзи лица? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна). Разумѣва се, че съ обмислюване бюрото ще се произнесе върху тия лица. Азъ предлагамъ г-на Тодора Икономова. (Приема се.) Свещеника Радева. (Приема се.) г-на Христа Бърнардовъ. (Приема се.) Г-на Михайловски. (Приема се.) Г-на Живкова. (Приема се.) Г-на Стамбулова. (Приема се.) Бръшлянова. (Приема се.) Г-на Христа Самсаровъ. (Приема се.) Г-на Хорозова. (Приема се.) Г-на Д-ръ Моллова. (Приема се.) Г-на Панова. (Приема се.) Г-на Рангела Костовъ. (Приема се.) Г-на Иосифа Ковачовъ. (Приема се.)

Стамбуловъ: Ако позволи Събранието, азъ ще предложъ г-на Предсѣдателя. (Гласове: Прието!)

Предсѣдат: Приема ли се Славейковъ: (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Трѣбать още двама членове; предлагамъ Икономъ, Попъ Тодора:

Икономовъ: Азъ предлагамъ и двама съграждани турци.

Предсѣдатель: Господинъ Икономовъ трѣба не по напредъ да забѣлѣжи това.

Храновъ: Азъ мисля, че е потребенъ да се тури и единъ отъ турцитѣ; азъ предлагамъ Хафъзъ Билялъ Ефендия.

Предсѣдатель: Числото останъ върху двѣ лица. Азъ мисля, че направихми онова, което считамъ за нужно — да изберемъ лица отъ разни мѣста, които по-изблизо познаватъ своето мѣсто, отъ колкото други мѣста. Тѣй се ръководи бюрото и водихъ като прие Народ. Събрание да изслуша имената на лицата, които предложи бюрото, то трѣба и да свършимъ така, за да не станатъ неудобства въ разговоритѣ.

Д-ръ Молловъ: Азъ мисля, че единъ членъ отъ Турцитѣ, които познаватъ добръ восточнитѣ мѣста, ще бѣде полезенъ. Въ комисията има много

членове, които знаятъ по турски, и за това могатъ съ него да се споразумѣятъ. Азъ предлагамъ да се приеме предложението на г-на Икономова и да се избере единъ Турчинъ, който по добръ познава онѣзи мѣста.

Предсѣдат: Има ли да го подържатъ 5 души? (Има повече.) Бюрото ще предложи да станатъ 15 Г-на Грънчарова. (Приема се.) Остава още единъ, и споредъ желанието на нѣкои депутати да бѣде единъ отъ нашитѣ съграждани Турци.

Храновъ: Ако се приема това, то азъ предложихъ Хафъзъ Билялъ Ефендия.

Стамбуловъ: Менѣ се чини, че вече станахъ 16 души.

Предсѣдат: Знамъ, че отъ 16 рѣчени 15 сж приети, имамъ ги записани тукъ по име. Има мѣсто още за единъ.

П. Станчовъ: Защо се затрудняваме отъ това предложение на Г-на Икономова. Това предложение не е лошо. 15 лица сж избрани, а 16-ий както предлага Г-нъ Храновъ да се приеме.

Предсѣдат: Приема ли се Хафъзъ Билялъ? (Приема се.) Сега ще се прочетатъ всички лица, които сж избрани. (Чете ги.)

Единъ гласъ: Отъ София нѣма ни единъ.

Другъ Гласъ: Иосифъ Ковачевъ и Грънчаровъ.

Предсѣдатель: Кога тази комисия ще може да представи нѣщо изработено.

Гласове: Въ понедѣлникъ.

Наумовъ: Азъ мисля, като този въпросъ е доста важенъ, като се говори за съставление на нови околии, и като има заради туй прошения отъ разни мѣста, то азъ мисля, че добръ би било комисията да има предъ видъ тѣзи прошения и да ги земе въ внимание, колкото е възможно.

Грънчаровъ: Предложението на г-на прѣдговорившии е доста умѣстно; но като всичкитѣ прошения въ Народ. Събрание трѣба да се представятъ съ доклада, то най добръ ще бѣде въ понедѣлникъ да представи комисията тѣзи прошения и да се предадатъ послѣ на тази комисия.

Предсѣдатель: Ще се вземе въ внимание. Какъ мисли Народ. Събрание: този рапортъ, който ще представи комисията, да се печата или не? (Гласове: Да се печата.) Имали нѣкой да говори?

П. Станчовъ: Въпросътъ за територията е отъ такава важностъ, щотъ е нужно да се печататъ всичкитѣ измѣненія; но понеже печатницата има много работа, то има и литография, та може да се литографира.

Стамбуловъ: Комисията ще има твърдѣ много работа, защото съ представенитѣ сега 2 парчета книги, нищо не може да се направи; но е нужно да се знаятъ доходитѣ, пространство, числото на на-

селението на окръжитъ и т. н., всичко това трѣба да се предаде на комисията; иначе, неможемъ да дойдемъ до никакъвъ резултатъ. За това, моля г-на Прѣдсѣдателя на Народното Събрание да поиска това нѣщо отъ Министерството, за да може комисията да работи.

Министръ Тишевъ: Азъ, като познавахъ нуждата, казахъ още вчера, че всички свѣдѣния ще бѣдѣтъ доставени даже тази вечеръ въ бюрото. (Гласове: Добръ!)

Прѣдсѣдатель: На това ще прибавя, че има нѣкои прошения, които се отнасятъ до това и тия тоже ще се предадѣтъ на комисията. Тогазъ въпросътъ останува върху това, да ли ще са печата рапорта на комисията или не? (Гласове: Да се печата или литографира). Приема ли Нар. Събрание да се печата? (Гласове: Приема). Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна). Тогазъ считамъ дѣлото за свършено.

Единъ Гласъ: Кога ще се представи рапортътъ?

Прѣдсѣдатель: Азъ бихъ желалъ да питамъ самитѣ членове на комисията, до кога ще могатъ да представятъ рапортъ; но Народ. Събрание не може да опредѣли денътъ; може да се каже при първото улеснение. Сега ще моля Народ. Събрание за друго нѣщо: касае се за единъ доволно важенъ въпросъ.

Отъ прошенията, които бѣхми начнали да ги четемъ, има едно прошение, което, ако го оставимъ за по подиръ, ще бѣде злочестина за тѣзи хора, които желаятъ да дойдатъ тука по съзъ врѣме още за сѣдба. Има прошение отъ нѣкои Българи колонисти въ Руссия, които желаятъ да се завърнатъ днесъ на вѣхтитѣ си мѣста, дѣто сж били преди и искатъ за това разрѣшение отъ Народ. Събрание. За това предлагамъ, сега да се разгледа това прошение. Моля г-на Докладчика.

Доклад. Храновъ: Прогшения отъ колониститѣ въ Руссия има двѣ, а друго едно е отъ Австрия изъ Банатъ.

Прѣдсѣдатель: Само отъ Русскитѣ колонисти да се прочете, на другитѣ ще дойде по послѣ редътъ.

Доклад. Храновъ: (Чете) „Господину Началнику Ломскаго Округа. Прогшение. Долуподписанитѣ стари жители на Видинската губерния, отъ страна още на 175 български сѣмейства, преселени въ Руссия на 1861 год; и заселени тамъ въ Таврическата Губерния, Мемитополскаго Уезда, Акимовской волости, селение Терновки, като видѣхми нашето старо отечество освобождено отъ турското иго, което е причина на нашето преселение, пожелахми да се завърнеми и изново да се заселими въ Видинската

губерния. За тая цѣль още пролѣтесъ просихми и се опрѣдѣли да ни се даде топрака на бившето черкеско село Драгоевци, въ Ломското окръжие; това е записано въ книгитѣ на Ломский Окр. Управителенъ Съвѣтъ. Ние имамъ позволение отъ Руссия за да се завърнемъ, само молими да ни се даде нуждното разрѣшение и отъ мѣстното Началство, като просими същеврѣменно да ни се даде на 175 сѣмейства по 60 десетини земя на всяко сѣмейство; да ни се даде помощъ за пѣтни разноси изъ Руссия до тука, защото не сме въ сѣстояние, да ни се дадѣтъ земеделчески пособия, именно на онѣзи отъ насъ, които никакъ не сж въ сѣстояние; да се освободятъ отъ военна повинность чедата ни, които сж родени въ Руссия, да бждемъ освобождени отъ данѣци за нѣколко години, а когато почне да ни се зима данѣкъ, то поземеленъ данѣкъ да ни се зима, а не десетѣкъ, тиджаретъ, емлякъ и пр. Това като излагами Вашему Високблагородию, покорно просими Вашето посредство, каквото часъ по-скоро да ни се даде нужднитѣ отвѣтъ, щото, да можеми да го съобщими на упълномошвишитѣ ни едноселци, за да си пресмѣтнеми, да ли да се рѣшимъ идущата пролѣтъ на възвѣрцание, което е толкози желателно.

Ожидающе удовлетворението на настояще о наше прошение, имамъ честь за всегда да пребждемъ съ почитание вѣрни и на Правителството. Подписани: Христо Ивановъ, Цено Ниновъ и Петко Начовъ. Ломъ 1879 г. 10 Декември, За неграмотността на тримата по просбата имъ подписалъ ги Н. Поповъ.

(Чете второ прснение).

„До Г-на Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла въ Княжеството България.

Прогшение: На основание на приключенитѣ пълномощни тукъ писма, покорно молимъ Правителството на Негово Височество Княза да благоводи да ни разрѣши, за да се върнемъ въ отечеството си, България, отъ Царицино село въ Таврическата Губерния, въ Руссия. Въ сжщето врѣме умолявами Г-на Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, да ни се съобщи до по колко дюнома земя може да ни се даде на всякое сѣмейство и на какви условия и може ли Правителството на Негово Височество да улесни чрѣзъ парично отпущание преселяванието ни отъ Севастополь до мѣстоназначението ни, а въ сжщето врѣме, да ли ще е възможно за нѣколко години да бждемъ исключени отъ данѣкъ и военната повинность. За неграмотността си прилагами прѣстъе пълномощницитѣ на 97 сѣмейства въ Царициното село, подписани: Велко Ивановъ, Прѣтко Цековъ“ 1880 г. януария 5 г. София.

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори.

Храновъ: Комисията мисли за това да се състави една особна комисия, която да помисли върху тия работи.

Председат: Г-да Министритѣ могатъ ли да ни дадатъ нѣкакво обяснение върху това?

Министъръ Тишевъ: Колкото за послѣднитѣ, тѣ сж били въ Ломъ и Ломский Окр. Сжвѣтъ имъ далъ свидѣтелство, че дѣйствително може да се намѣри земя за тѣхъ. Но дѣ, не е казалъ и това незнамъ, защото на скоро е какъ сж дошли пълномошници тука.

П. Станчовъ: Въ България има нѣколко вида преселници, между които могатъ да се приложатъ и тѣзи, които искатъ да се преселятъ въ Княжеството, както изъ Македония и Румелия, тѣй сжщо и онѣзи, които желаятъ да се преселятъ отъ Руссия, Румжния и т. н. т.; тѣй щото мѣрките, които е зело до сега Княжеското Правителство за тѣхното преселване, могатъ да се зематъ и за ония, които искатъ да дохождатъ отъ другадѣ. Мѣста празни има достаточнo; врѣменно може да имъ се помогне чрѣзъ земледѣлческитѣ каси и пр. Но въпросътъ е сега: може ли да се задоволи желанието на тия, които искатъ да дойдатъ изъ Руссия и да рѣши Нар. Събрание да открие единъ кредитъ, да имъ се помогне при преселването? То е едно. А другото е: може ли слѣдъ като се преселятъ тука, да имъ се отетжни нѣколко години десѣтъкътъ отъ произведенията имъ? Туй сж два главни въпроса. А колкото за мѣста, тѣзи мѣрки, които се зимаха до сега, могатъ да си останатъ, или да се подобрятъ.

Председателъ: Има ли още нѣкой да говори?

П. Станчовъ: Колкото за военната повинность, за която въ едно прошение се казва, мисля, че не може да се направи никаква разлика между тѣхъ и другитѣ Българи. Като ще се ползватъ отъ сжщитѣ права, иматъ и сжщитѣ длѣжности.

Д-ръ Молловъ: Тия хора искатъ освобождение отъ военната повинность, искатъ да имъ се даде толкова земя, която мжно може би да се намѣри въ оная околия, дѣто искатъ. За това виждамъ че въпросътъ е доста мжченъ и сложенъ и мисля, че не може скоро да се рѣши. Трѣба да се отложи до понедеѣльникъ, та тогази по-вѣрно и по-точно да се разисква.

Рангелъ Костовъ: Г-да, азъ предлагамъ за послѣдното прошение, което се прочете, скоро да се рѣши, защото чловѣкътъ, който е испратенъ отъ тѣзи хора, се намира въ София и чака едно рѣшение. Той има и свидѣтелство отъ Ломския Началникъ и мѣсто му е показано, дѣто могатъ да се преселятъ. Затова мисля, че нѣма толкова затруднения и може прошениято да се рѣши.

Тодоровъ: Азъ мисля, че добръ ще бжде, ако земемъ въ съображение рѣшението на Ломский Окр. Съвѣтъ, който казва, че по 40 дюлюма може

да имъ се даде; а колкото за пѣтни разноси, нищо не може да се направи, освѣнъ ако Нар. Събрание рѣши, да ги пренесемъ съ нашитѣ параходи. Колкото за капиталъ, който е потрѣбенъ за да си добавятъ потрѣбнитѣ оръдия, може да имъ се даде изъ земледѣлческитѣ каси; а за данъци, могатъ да се освободятъ отъ десѣтъкътъ за нѣколко години; но отъ военната повинность не могатъ да се освободятъ.

Кирковъ: Ако да познаваме по-добръ тѣзи просители и тѣхното селско устроителство, то не щемъ да се препирами вече за това. Тия хора сж доста богати и единственната причина, за която бѣгатъ изъ Руссия, е военната повинность. Още въ 1868 г. сж искали да бѣгатъ. Русското Правителство е искало да земе набори отъ тѣхъ, но тѣ правихъ разни претенции и нещѣхъ да дадатъ наборъ. Най-сѣтне Правителството съ строги предписания ги ловеше и затваряше, нѣкои даже възгъ отъ границата пропсжди. Сжщо това става сега. Тия хора ни представятъ, че сж бѣдни да се преселятъ и желаятъ да се освободятъ отъ военната повинность, както и да имъ се даде земя. Тѣ иматъ въ Руссия много земя и работятъ така, щото конкуриратъ съ най-добритѣ Нѣмски колонисти; тия хора продуциратъ всичко, що имъ трѣба и затова Татаритѣ ги наричатъ: „файдасжъ“; защото тия хора правятъ сичко между себѣ си и никой не може да конкурира съ тѣхъ. Тѣ иматъ доста земи съ сичкитѣ потребности, като: покжщина, земледѣлчески оръдия и т. н. т.; така щото, ако ги приемемъ както тѣ искатъ, то ще бжде раскошность за тѣхъ: а най-повече, щото се отнася до военната повинность, това не може да се приеме. Тѣй сжщо, трѣба да се размисли и върху другитѣ точки, приведени въ прошениято и по тази причина добръ ще бжде да отложимъ до Понедеѣльникъ.

Председателъ: Въ допълнение на казаното отъ предговоривния, имамъ да изложя нѣколко свѣдения, защото и азъ доста знаая за тѣзи двѣ села; но въпросътъ се отнася именно, кои земи ще можемъ да имъ дадемъ и както забѣлѣжи Г-нъ Станчовъ, ние можемъ да ги приемемъ, както всичкитѣ други бѣженци. Никакви привилегии обаче не можемъ да имъ дадемъ, нито за военната повинность, нито за други работи. Тѣй сжщо не можемъ да имъ дадемъ и помощъ за прекарване; само земя можемъ да имъ дадемъ, съ условие, че за една или двѣ години се освобождаватъ отъ даждия. Ако рѣшимъ това, то ще се прѣкъсне този въпросъ и за единитѣ и за другитѣ, а и за въ бждѣще.

Тодоровъ: Тѣй като имамъ много земя не обработена и ще остане много врѣме безъ полза, заради това, споредъ моето мнѣние, желателно е да се улесни преселването натаквизъ хора Българи, добри и честни; тия да се преселятъ въ България

и да обработватъ земята. Ние можемъ да ги освободимъ отъ прямиѣ даждия, а не и отъ косвеннитѣ; можемъ да ги освободимъ да не плащатъ гюмрюкъ при преселванието; можемъ да кажемъ, че за 7 или 8 години иматъ право да не плащатъ прями налози, но отъ военната повинность не могатъ да бждатъ освободени.

Рангелъ Костовъ: Азъ се разговорихъ съ депутатътъ, който е испратенъ тука; той казва, че чака рѣшение отъ Нар. Събрание да се позволи да се приематъ. Колкото за военната повинность и отъ други данъци да се освободятъ, това нежелаятъ. Това може по-послѣ, когато се рѣши и за другитѣ, така сжщо нека бжде и за тѣхъ. Тѣ сж готови да се преселятъ, щомъ удобри Нар. Събрание. Това имамъ да кажа.

Митр. Мелетий: Колкото зная отъ частни свѣдения, тия хора иматъ особено селско устройство. Въ това прошение е то изказано, желателно

е да се прочете.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Нар. Събрание да се прочете прошениято? (Желаетъ.)

Докл. Храновъ: (Чете.)
(Послѣ прочитанието.)

Предсѣдатель: Азъ считамъ, че ще бжде по-добрѣ, да не пребързвами въ това рѣшение. Онзи депутатъ, който чака толкози врѣме, може да почака още два дена. Затова, нека този въпросъ въ понеделникъ да се тури на дневенъ редъ.

Тодоровъ: Азъ мисля, че трѣба да се избере една Коммисия за да приготви докладъ за това.

Предсѣдатель: Сжщата Коммисия, която се предлага, ще изработи докладъ. Приема ли Нар. Събрание, да се отложи този въпросъ за въ понеделникъ? (Гласове: Приема!) Който не приема да си дигне ржката! (Никой недигна). Засѣданието се затваря до понеделникъ въ 1 часъ.

(Конецъ въ 1 ч. и 25 м. под. шадня).

Предсѣдатель: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели { **Д-ръ И. Брадель.**
Н. Сукнаровъ.

Секретари { **Ив. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ.

Управитель на стенографическото бюро А. Безеншекъ.